

RAAP-NOTITIE 5559

Plangebied Dorpsstraat 63 / Vijverhofpad 4 in Nieuwkoop

Gemeente Nieuwkoop
Archeologisch vooronderzoek:
een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Archeologisch Adviesbureau

6000 voor Chr.

3750 voor Chr.

2200 voor Chr.

700 voor Chr.

150 na Chr.

50 na Chr.

350 na Chr.

1650 na Chr.

Colofon

Opdrachtgever: Van Wengerden en Visser

Titel: Plangebied Dorpsstraat 63 / Vijverhofpad 4 in Nieuwkoop, gemeente Nieuwkoop; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: concept

Datum: mei 2016

auteur: *drs. R.A.C. Kroes & W.B. Verschoof-van der Vaart MA*

Projectcode: NIDV

Bestandsnaam: Not5559_NIDV.docx

projectleider: *drs. R.A.C. Kroes*

projectmedewerker: W.B. Verschoof-van der Vaart MA

ARCHIS-vondstmeldingsnummer: nog niet verleend

ARCHIS-waarnemingsnummer: nog niet verleend

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 3998950100

Bewaarplaats documentatie: RAAP West-Nederland

Autorisatie: drs. K. Wink

Bevoegd gezag: gemeente Nieuwkoop

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2016

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Van Wengerden en Visser heeft RAAP in mei 2016 een archeologisch bureauonderzoek (BO) en een Inventariserend Veldonderzoek (IVO), verkennende fase, door middel van boringen uitgevoerd in plangebied Dorpsstraat 63 / Vijverhofpad 4, gemeente Nieuwkoop. De aanleiding voor dit onderzoek is het voornemen om op deze locatie een groot deel van de huidige bebouwing te slopen, woningen nieuw te bouwen en het erf in te richten (met verharding/parkeerplaatsen), waarvoor een omgevingsvergunning nodig is.

Op basis van de onderzoeksresultaten en de voorgenomen bodemingrepen (paragraaf 1.3) kan worden geconcludeerd dat bij de realisering van de plannen vermoedelijk archeologische resten zullen worden verstoord. Op basis van het bureauonderzoek gold een hoge verwachting voor de aanwezigheid van archeologische resten vanaf de Middeleeuwen en een lage verwachting voor de aanwezigheid van archeologische resten uit de overige perioden.

Tijdens het veldonderzoek zijn aanplempakketten op een kleilaag op veen (Formatie van Nieuwkoop, Hollandveen laagpakket) aangetroffen. Tijdens het veldonderzoek zijn drie boringen gestuit op ondoordringbaar puin, op een diepte tussen 35 en 95 cm -Mv (1,03 en 2,09 m -NAP). Op basis van de resultaten van het veldonderzoek kan de hoge verwachting voor de aanwezigheid van archeologische resten vanaf de Middeleeuwen en de lage verwachting voor resten uit de overige perioden gehandhaafd blijven.

Op basis van de resultaten van het onderzoek wordt aanbevolen in het kader van de bestaande planvorming een vervolgstap uit het proces van de Archeologische Monumentenzorg (AMZ) te nemen. Geadviseerd wordt om geen graafwerkzaamheden dieper dan 25 cm -Mv in het zuidoosten van het plangebied (rond boringen 5 en 6) en geen graafwerkzaamheden dieper dan 90 cm -Mv (rond boring 1) in het noordoosten van het plangebied te verrichten. Indien dit niet mogelijk blijkt wordt geadviseerd om een archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van een inventariserend veldonderzoek (IVO) karterende fase uit te laten voeren. Normaliter zou deze vervolgstap bestaan uit een proefsleuvenonderzoek. Aangezien het grootste deel van de nieuwe bebouwing op de plaats van de huidige bebouwing komt te staan en de verstoringsdiepte rond boring 5 en 6 waarschijnlijk zeer gering is zou mogelijk ook een archeologische begeleiding (beperkte verstoring) van de sloop en bouw kunnen worden uitgevoerd.

Over dit advies kunt u contact op nemen met de bevoegde overheid, in deze de gemeente Nieuwkoop. Indien u dat wenst, kunnen wij u in dit overleg assisteren.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
Inhoudsopgave	4
Administratieve gegevens	5
1 Inleiding.....	6
1.1 Kader	6
1.2 Ligging van het plangebied	6
1.3 Planomschrijving	6
1.4 Doel- en vraagstelling.....	7
1.5 Kwaliteit.....	7
2 Bureauonderzoek	8
2.1 Methode	8
2.2 Aardkundige situatie.....	8
2.3 Bewoningsgeschiedenis.....	9
2.4 Archeologie.....	9
2.5 Bodemverstoringen	10
2.6 Gespecificeerde archeologische verwachting.....	11
3 Veldonderzoek	12
3.1 Methode	12
3.2 Resultaten	12
3.3 Synthese	14
4 Conclusies en aanbevelingen	15
4.1 Onderzoeksvragen	15
4.2 Conclusies.....	16
4.3 Aanbevelingen	16
Literatuur	18
Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen	19
Bijlage 1. Boorbeschrijvingen	21

Administratieve gegevens

Projectcode	NIDV	
ARCHIS-onderzoeksmelding	3998950100	
Type onderzoek	Bureau- en inventariserend veldonderzoek	
Opdrachtgever	Van Wengerden en Visser	
Contactpersoon	-	
Onderzoekskader	aanvraag omgevingsvergunning	
Locatie	Plangebied Dorpsstraat 63 / Vijverhofpad 4 in Nieuwkoop	
	<i>Plaats</i>	Nieuwkoop
	<i>Gemeente</i>	Nieuwkoop
	<i>Provincie</i>	Zuid-Holland
	<i>Oppervlakte plangebied</i>	ca. 2100 m ²
	<i>Kaartblad</i>	31B/D
	<i>Centrumcoördinaat</i>	113.278 / 462.534
Bevoegde gezag	gemeente Nieuwkoop	
Contactpersoon	Dhr. M. Hijman	
Onderzoekperiode	Mei 2016	
Afbakening onderzoeksgebied	Tijdens het bureauonderzoek is het plangebied inclusief een zone van 500 m rondom het plangebied onderzocht. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot de onverharde delen van het plangebied.	
ARCHIS-vondstmelding	nog niet verleend	
ARCHIS-waarneming	nog niet verleend	

1 Inleiding

1.1 Kader

Aanleiding

In opdracht van Van Wengerden en Visser heeft RAAP in mei 2016 een archeologisch bureauonderzoek (BO) en een Inventariserend Veldonderzoek (IVO), verkennende fase, door middel van boringen uitgevoerd in plangebied Dorpsstraat 63 / Vijverhofpad 4, gemeente Nieuwkoop. De aanleiding voor dit onderzoek is het voornemen om op deze locatie een groot deel van de huidige bebouwing te slopen, woningen nieuw te bouwen en het erf in te richten (met verharding/parkeerplaatsen), waarvoor een omgevingsvergunning nodig is.

Beleidskader

Het uitgangspunt voor dit onderzoek wordt gevormd door het wettelijk en beleidsmatig kader voor de ruimtelijke ordening en monumentenzorg. De gemeente Nieuwkoop is in dezen de bevoegde overheid die een besluit zal nemen over hoe om te gaan met de aanwezigheid van eventueel aanwezige archeologische waarden.

De archeologische beleidskaart van de gemeente Nieuwkoop, waarnaar verwezen wordt in de gemeentelijke Erfgoedverordening 2010, is niet beschikbaar.

In het bestemmingsplan Kern Nieuwkoop (NL.IMRO.2633) is voor het plangebied en omgeving de dubbelbestemming 'waarde archeologie 1' aangegeven. Volgens artikel 24.2 van de regels van dit bestemmingsplan is een archeologisch onderzoek vereist bij bodemingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 50 cm.

De omvang van de bodemingrepen bedraagt 2.100 m² en de diepte van de ingrepen is vooralsnog onbekend. Een archeologische onderbouwing met betrekking tot de eventuele aanwezigheid van archeologische waarden is derhalve verplicht conform het vigerend gemeentelijk bestemmingsplan.

1.2 Ligging van het plangebied

Het plangebied ligt in de bebouwde kom van Nieuwkoop aan het Vijverhofpad en de Dorpsstraat (figuur 1). Op recente luchtfoto's uit Google Earth en Bing Maps is het plangebied te zien als bebouwd. Volgens de geraadpleegde topografische kaart en het Actueel Hoogtebestand Nederland (<http://www.ahn.nl/>) bedraagt de huidige maaiveldhoogte in het plangebied ongeveer 1,1 tot 1,4 m -NAP.

1.3 Planomschrijving

De huidige bebouwing in het plangebied wordt gesloopt. Op dezelfde locatie wordt nieuwbouw gerealiseerd. De nieuwbouw neemt minder ruimte in beslag dan de huidige bebouwing en

heeft een omvang van 384 m². Tussen de nieuwe bebouwing zal een wegverharding en parkeerplaatsen worden aangelegd.

1.4 Doel- en vraagstelling

De doelstelling van het bureauonderzoek is het verwerven van informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen het plangebied aan de hand van bestaande bronnen teneinde een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek is het toetsen en aanvullen van deze gespecificeerde verwachting. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies gegeven over de omgang met eventueel aanwezige archeologisch relevante geo(morfo)logische eenheden of archeologische resten.

Onderzoeksvragen:

1. Welke gegevens met betrekking tot archeologische waarden zijn reeds over het plangebied bekend?
2. Hoe ziet de geologische/bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?
3. Zijn in het plangebied archeologisch relevante geo(morfo)logische eenheden of archeologische resten aanwezig die (mogelijk) bedreigd worden door de geplande inrichting?
4. Op welke diepte bevinden zich de archeologisch interessante lagen?
5. Is de bodemopbouw in het plangebied zodanig dat archeologisch vervolgonderzoek zinvol is?
6. Welke methoden zouden bij het archeologisch vervolgonderzoek ingezet kunnen worden?
7. Op welke manier dient bij eventuele graafwerkzaamheden met archeologische waarden te worden omgegaan?

1.5 Kwaliteit

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.3), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>).

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een Plan van Aanpak (PvA) opgesteld en ter goedkeuring aan de heer M. Hijman van gemeente Nieuwkoop voorgelegd. Dit PvA is goedgekeurd (dd. 01-06-2016).

Voor de in deze notitie genoemde archeologische perioden wordt verwezen naar tabel 1. Daarnaast is achter in dit rapport een lijst met gebruikte afkortingen opgenomen.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Tijdens het bureauonderzoek wordt aan de hand van verschillende bronnen informatie verzameld om inzicht te krijgen in de genese van het landschap, de (lokale) opbouw van de bodem en de sporen die de mens in het landschap heeft achtergelaten. Om een beeld te vormen over het voormalige landschap is onder andere gebruik gemaakt van verschillende geologische, geomorfologische en bodemkundige kaarten. Voor informatie omtrent het reliëf in en rondom het plangebied is het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) geraadpleegd (www.ahn.nl).

Om de bekende archeologische gegevens te inventariseren zijn de beleidsadvieskaart van de gemeente Nieuwkoop, de Cultuurhistorische Hoofdstructuur van de provincie Zuid-Holland, de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) en het Archeologisch Informatie Systeem (Archis II) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed geraadpleegd.

Om inzicht te krijgen in de aanwezigheid van eventuele bebouwing en/of bodemverstoringen in het plangebied zijn onder andere historisch kaartmateriaal, en het Bodemloket (<http://www.bodemloket.nl>) geraadpleegd. Voor een volledig overzicht van de geraadpleegde bronnen wordt verwezen naar de literatuurlijst achter in dit rapport.

2.2 Aardkundige situatie

Geo(morfo)logie

Het plangebied is niet gekarteerd aangezien het in de bebouwde kom van Nieuwkoop ligt, maar bestaat geomorfologisch gezien waarschijnlijk deels uit een vlakte van getij-afzettingen (noord-west) en deels uit een ontgonnen veenvlakte met petgaten (zuidoost; Stiboka/RGD, 1975: codes 2M35 en 2M47). Ten noordoosten van het plangebied ligt een getij-inversierug (Stiboka/RGD, 1975: code 3K33).

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat - afgaande op de gebieden buiten de bebouwde kom die wel gekarteerd zijn - uit moerige eerdgronden (Stiboka, 1976: code dWo). Dit zijn gronden die voor meer dan de helft uit organisch materiaal bestaan (in dit geval veen) en slechts ten dele uit minerale bestanddelen (klei en zand). Het is mogelijk dat de zuidelijke helft van het plangebied uit petgaten (code AP) bestaat, dit is veen dat in het kader van de turfwinning is vergraven.

Geologie

Ongeveer 50 m ten westen van het plangebied is op 13-8-2010 een sondering uitgevoerd (S31B01100; <http://www.dinoloket.nl>). De opbouw van de ondergrond kan (van onder naar boven) op grond van deze sondering als volgt worden geïnterpreteerd:

- de ondergrond bestaat van 15 tot 9 m –Mv uit zand. Dit betreft de tijdens de laatste ijstijd afgezette fluviatiele en eolische zanden (Formatie van Boxtel);
- hierop is tot 8 m –Mv een veenlaag aanwezig, het na de ijstijd als gevolg van het warmer wordende klimaat ontstane ‘basisveen’ (Formatie van Nieuwkoop);
- hier bovenop is een dik kleipakket aanwezig tot 5,5 m –Mv (Formatie van Echteld);
- tot aan maaiveld is sprake van een veenpakket (Formatie van Nieuwkoop, Hollandveen laagpakket).

2.3 Bewoningsgeschiedenis

Het plangebied ligt ten noorden van de Nieuwkoopse Plassen. Dit plassengebied is ontstaan door het afgraven en als gevolg daarvan de oeverafslag van het veen. Het oppervlak van het polderland is door oxidatie en inklinking van het veen lager komen te liggen dan het wateroppervlak. Om overstroming tegen te gaan, zijn kades aangelegd, zoals de Simon van Capelweg (Vischer, 1999).

Rond 1200 is de ontginning van het veen begonnen. De ontginningen duurde tot circa 1300. Nieuwkoop is ontstaan als lintbebouwing (Van 't Riet e.a., 2006).

Historische kaarten

Ook uit de historische kaarten komt dit beeld naar voren. Volgens de kaarten vanaf 1614 tot 1949 is in Nieuwkoop sprake van lintbebouwing. Op de *kaart van Holland* van Jacob Aertsz Colom zijn de Nieuwkoopse Plassen nog niet gevormd. Ook op andere kaarten uit de 17^e eeuw is dit het geval (Sijmons & Van Eeghen, 1990; Vingboons & Vingboons, 1974; Zandvliet, 1989). Op kaarten Plassen wel aangegeven. Eerst staan ze nog kleiner aangegeven dan hun huidige omvang, maar vanaf 1839 staan ze in hun huidige vorm en omvang aangegeven (Anonymus, 1990; 't Hart, Dou & Van Broeckhuysen, 1969; Wieberdink, 1989). Het plangebied zelf lijkt in ieder geval vanaf het midden van de 19^e eeuw bebouwd geweest te zijn waarbij de bebouwing zich concentreerde langs de doorgaande weg (zie figuur 3).

2.4 Archeologie

Archeologische verwachting

Op de IKAW valt het plangebied in een zone met een lage archeologische verwachting. Deze waardering is gebaseerd op de ligging van het plangebied in een gebied waarin het veen, en dus het maaiveld, is vergraven (Deeben, 2008; zie ook <http://www.cultureelerfgoed.nl>).

Op de Cultuurhistorische atlas van de provincie Zuid-Holland ligt het plangebied in een zone met een zeer hoge archeologische verwachting vanwege de ligging in een historische dorpskern (<http://geo.zuid-holland.nl/geo-loket/html/atlas.html?atlas=chs>).

Bekende archeologische resten

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen geregistreerd uit de omgeving van het plangebied.

Direct ten oosten van het plangebied zijn vlak bij elkaar drie waarnemingen geregistreerd (ARCHIS-waarnemingsnummer 47160, 424599 en 442409; figuur 1). Het betreft respectievelijk:

- De tussen 1945 en 1957 bij de restauratie van de 'gemeentetoren' aangetroffen funderingen en palen van 'Het Hoge Huys' uit de 17^e eeuw. De gemeentetoren was het enig overgebleven onderdeel van dit Hoge Huys.
- Het aantreffen tijdens archeologisch veldonderzoek van resten van bebouwing en palen uit de Nieuwe tijd op een terrein aan de Dorpsstraat en het Regthuysplein.
- Een daarop volgende opgraving uitgevoerd in 2012 waarbij funderingen van woningen uit de 17^e en 18^e eeuw zijn aangetroffen, een beschoeide sloot uit de 16^e eeuw en plantbedden met vondstmateriaal uit de 17^e en 18^e eeuw.

2.5 Bodemverstoringen

Gebouwen en funderingen

Op basis van historische kaarten mag aangenomen worden dat het terrein al bebouwd is geweest voor de huidige bebouwing. Eventuele verstoringen zijn dan ook zeker aanwezig, al kan op grond van het kaartmateriaal lastig een uitspraak worden gedaan over omvang, ligging en diepte.

Milieukundige toestand van het terrein

In het plangebied is in het verleden een historisch milieuonderzoek uitgevoerd dat verder geen aanleiding heeft gegeven tot saneringsactiviteiten. Het betreft het perceel Dorpsstraat 57 waarvan is komen vast te staan dat er tussen 1915 en 1955 een burgerlijk- en utiliteitsbouwbedrijf gevestigd is geweest.

Op het perceel Dorpsstraat 61 is bekend dat hier van 1937 tot 1981 een loodgieters- fitters en sanitair installatiebedrijf gevestigd is geweest. Vanaf 1966 is hier een benzinestation aanwezig geweest. Saneringen zijn hier nog niet uitgevoerd (<http://www.bodemloket.nl>).

Grondwerkzaamheden, leidingen en ontgravingen

In het plangebied zijn een aantal kabels en leidingen aanwezig. Met name langs de zuidwestelijke rand van het plangebied liggen kabels van Ziggo (datatransport) en Liander (midden- en laagspanning). Aan de zuidoostzijde liggen eveneens kabels van Ziggo (datatransport; KLIC).

2.6 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op grond van de ligging in een historische dorpskern geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen vanaf de Middeleeuwen. Deze verwachting is gebaseerd op de ligging van het plangebied in de historische kern van Nieuwkoop. Voor de aanwezigheid van archeologische resten uit de overige perioden geldt een lage verwachting.

De archeologische resten kunnen vanaf vlak onder maaiveld voorkomen. Het kan gaan om huisplaatsen (ca. 500-2000 m²). Voor de verwachte archeologische resten uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd kan het gaan om huisplaatsen met een oppervlakte van 500 m² tot 2.000 m². Op de vindplaats kunnen fragmenten aardewerk, bak- en natuursteen en metaal. In het plangebied kunnen funderingen van oudere gebouwen voorkomen. De archeologische resten worden direct vanaf het maaiveld worden verwacht. Funderingsresten van bebouwing uit de Nieuwe tijd worden met name verwacht aan de zuidoostkant van het plangebied. Hierbij moet worden opgemerkt dat funderingen en erfstructuren over het algemeen moeilijk zijn op te sporen met een booronderzoek.

Indien de bodemopbouw echter verstoord is geraakt door (graaf)werkzaamheden in de 20e eeuw dan heeft het plangebied een lage verwachting voor alle hierboven beschreven periodes. Eventuele archeologische waarden zullen door dergelijke (graaf)werkzaamheden verstoord zijn waardoor resten waarschijnlijk niet meer *in situ* aanwezig zijn, en de informatiewaarde van deze resten gering is. Om de in het bureauonderzoek opgestelde specifieke archeologische verwachting te toetsen en de mate van verstoring van de bodemopbouw vast te stellen wordt een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Hierbij worden de boringen zo verspreid mogelijk over het plangebied gezet.

3 Veldonderzoek

3.1 Methode

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een booronderzoek verkennende fase. Het doel van het veldonderzoek door middel van boringen is om de in het bureauonderzoek opgestelde specifieke archeologische verwachting te toetsen en waar nodig aan te passen. Tijdens het veldonderzoek wordt vastgesteld waar en waardoor de bodemopbouw verstoord is geraakt en waar niet. Daarnaast wordt vastgesteld of het bodemprofiel en eventuele archeologische indicatoren aanleiding geven te veronderstellen dat archeologische resten aanwezig zijn in het plangebied. Daartoe zijn 6 boringen zo verspreid mogelijk over het plangebied geplaatst rekening houdend met de aanwezige bebouwing en verharding van grote delen van het plangebied (figuur 2).

Er is geboord tot maximaal 4 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) digitaal beschreven in het boorbeschrijvingssysteem van RAAP (Deborah 2; Bijlage 1). Alle boringen zijn ingemeten met behulp van een RTK-GPS (x-, y- en z- waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld door middel van verbrokkeling en versnijding gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken).

3.2 Resultaten

Veldwaarnemingen

Tijdens het veldonderzoek is gebleken dat in het noordoostelijke deel van het plangebied (in de tuin achter de huidige bebouwing) archeologisch materiaal uit de Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd aan het oppervlak aanwezig is. Het betreft aardewerk (roodbakkend (enkelzijdig) geglazuurd en porselein), pijpenaarde (pijpenstelen) en bouw materiaal (rood- en geel baksteen en mortel). De resten zijn niet verzameld.

Bodemopbouw

Tijdens het veldonderzoek is de volgende algemene bodemopbouw aangetroffen: een bouwvoor op aanplempakketten op een laag klei op veen (Formatie van Nieuwkoop, Hollandveen laagpakket). In het volgende zullen deze pakketten worden behandeld.

Bouwvoor

Vanaf het maaiveld is een 5 tot 45 cm dikke bouwvoor aangetroffen in boring 1 t/m 4. De bouwvoor bestaat uit donkergrijs, sterk zandig veen met wortels en enkele fragmenten bouwpuin.

In boring 4 t/m 6 is geen bouwvoor aangetroffen. Hier is vanaf het maaiveld (of onder de aanwezige bestrating) bouwzand, bestaande uit lichtgeelgrijs, matig grof zand met schelpgruis, aangetroffen. De dikte van dit bouwzand varieert tussen 20 tot 40 cm.

Boring 6 is in dit bouwzand gestuit op ondoordringbaar puin op een diepte van 35 cm -Mv (1,22 m -NAP).

Aanplemppakketten/ophogingslagen

Onder de bouwvoor (of onder het bouwzand) is in boringen 1 t/m 5, op een diepte variërend tussen 5 en 45 cm -Mv (0,93 tot 1,57 m -NAP), verschillende aanplemppakketten aangetroffen. In boring 1, 2 en 5 bestaat het bovenste deel van het aanplemppakket uit (donker)bruingrijs, zwak tot sterk zandig veen met zandbrokken, fragmenten hout en fragmenten bouwpuin (rood baksteen en kachelslik). Boring 1 is op een diepte van 100 cm -Mv (2,09 m -NAP) gestuit op ondoordringbaar puin in dit aanplemppakket. Het puin betreft waarschijnlijk rood baksteen. Boring 5 is eveneens in dit pakket gestuit op ondoordringbaar puin, op een diepte van 35 cm -Mv (1,03 m -NAP).

In boring 2, 3 en 4 is op een diepte van 40 tot 45 cm -Mv (1,54 tot 1,63 m -NAP) een kleilig aanplemppakket/ophogingslaag aangetroffen. Het betreft (donker)grijsbruin, zwak tot sterk kleilig veen met zandbijmenging, fragmenten grind en schelp, spikkels houtskool en fragmenten bouwpuin. In boring 3 is in dit pakket, op een diepte van 100 cm -Mv (2,12 m -NAP) een fragment roodbakkend, enkelzijdig geglazuurd aardewerk waargenomen. Dit fragment is niet verzameld.

Klei

In boring 2 en 3 ligt direct onder het kleilig aanplemppakket een laagje klei (5 tot 20 cm). Deze laag bestaat uit licht(bruin)grijze, (zwak) humeuze, kalkloze, uiterst siltige klei met plantenresten. In boring 2 bevat deze laag enkele fragmenten rood baksteen en mortel. Mogelijk betreft dit komafzettingen (Formatie van Echteld) of een opgebrachte basis van het aanplemppakket.

Veen

In boringen 2, 3 en 4 is op een diepte variërend tussen 170 en 210 cm -MV (2,82 tot 3,28 m -NAP) veen aangetroffen. Het betreft bruin, zwak kleilig tot mineraalarm riet- of bosveen met fragmenten hout, riet en zegge. Dit veen behoort tot het Hollandveen laagpakket (Formatie van Nieuwkoop). In boring 2 is op een diepte van 275 cm -Mv (3,93 m -NAP) één brok houtskool (diameter circa 5 mm) aangetroffen.

Archeologische indicatoren

De meeste archeologische indicatoren zijn waargenomen in de aanplemppakketten. Het betreft fragmenten bouwpuin (rood- en geel baksteen, kachelslik en mortel) en fragmenten aardewerk (roodbakkend, enkelzijdig geglazuurd). Dit materiaal kan in de Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd worden gedateerd.

In boringen 1, 5 en 6 is ondoordringbaar puin aangetroffen op een diepte variërend tussen 35 en 95 cm -Mv (1,03 en 2,09 m -NAP). In boring 1 betreft dit puin waarschijnlijk roodbakkend bak-

steen. In de overige boringen kon de aard van het puin niet bepaald worden. Op basis van de ligging kan het ondoordringbare puin in boring 6 (en mogelijk ook het puin in boring 5) waarschijnlijk worden toegeschreven aan bebouwing die in het verleden in dit deel van het plangebied heeft gestaan. Op de Kadastrale Minuut (1811-1832) is zichtbaar dat in dit deel van het plangebied langs de weg een huis heeft gestaan (figuur 3). Volgens de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel (OAT) betreffen nummers 696 en 697 huizen met erven. Nummer 698 betreft tuin (<http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>). Volgens een uittreksel van het kadaster uit 1928¹ stond tussen Dorpsstraat huisnummer 63 en 67 nog een kleine woning. Deze woning is waarschijnlijk rond 1965 gesloopt.

In boring 2 is op een diepte van 275 cm -Mv (3,93 m -NAP) één brok houtskool (diameter circa 5 mm) aangetroffen.

3.3 Synthese

Op basis van het bureauonderzoek gold een hoge verwachting voor de aanwezigheid van archeologische resten vanaf de Middeleeuwen tot en met de Nieuwe tijd en een lage verwachting voor de aanwezigheid van archeologische resten uit de overige perioden.

Tijdens het veldonderzoek zijn aanplemppakketten op een kleilaag op veen (Formatie van Nieuwkoop, Hollandveen laagpakket) aangetroffen. Tijdens het veldonderzoek zijn drie boringen gestuit op ondoordringbaar puin, op een diepte tussen 35 en 95 cm -Mv (1,03 en 2,09 m -NAP). Op basis van de resultaten van het veldonderzoek kan de hoge verwachting voor de aanwezigheid van archeologische resten vanaf de Middeleeuwen en de lage verwachting voor resten uit de overige perioden gehandhaafd blijven. Uit de bodemopbouw en de waargenomen indicatoren komt een beeld naar voren van een ontginningslint met restveen dat in gebruik is geweest vanaf de Late Middeleeuwen. De aanwezigheid van funderingen van historische bebouwing is zeer waarschijnlijk. Onder de huidige bebouwing aan de Dorpsstraat kunnen nog funderingen van oudere bouwfasen aanwezig zijn. Sporen van bewoning kunnen mogelijk teruggaan tot aan de Late Middeleeuwen. In het overige deel van het plangebied kunnen resten van erfstructuren worden aangetroffen.

¹ Ter inzage beschikbaar gesteld door de bewoners van Dorpsstraat 67 te Nieuwkoop.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Onderzoeksvragen

1. *Welke gegevens met betrekking tot archeologische waarden zijn reeds over het plangebied bekend?*

Het plangebied maakt geen deel uit van een archeologisch monument. Het plangebied is gelegen in een historische dorpskern, ontstaan ten tijde van de middeleeuwse veenontginningen.

2. *Hoe ziet de geologische/bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?*

Op basis van het bureauonderzoek werd een opbouw van (vergraven) veen (Formatie van Nieuwkoop, Hollandveen laagpakket) op klei op veen (Formatie van Nieuwkoop, Basisveen) op pleistoceen zand (Formatie van Bostel) verwacht.

Tijdens het veldonderzoek zijn onder de bouwvoor zandige en kleiige aanplempakketten op een kleilaag op riet- of bosveen (Formatie van Nieuwkoop, Hollandveen laagpakket) aangetroffen. De aanplempakketten kunnen op basis van aangetroffen archeologische indicatoren in de Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd worden gedateerd, geheel volgens verwachting.

3. *Zijn in het plangebied archeologisch relevante geo(morfo)logische eenheden of archeologische resten aanwezig die (mogelijk) bedreigd worden door de geplande inrichting?*

Ja, tijdens het veldonderzoek zijn aanplempakketten uit de Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd aangetroffen. Daarnaast zijn drie boringen gestuit op ondoordringbaar puin, op een diepte tussen 35 en 95 cm -Mv (1,03 en 2,09 m -NAP). In boring 1 betreft dit puin waarschijnlijk roodbakkerd baksteen. In de overige boringen kon de aard van het puin niet bepaald worden. Op basis van de ligging kan het ondoordringbare puin in boring 6 (en mogelijk ook het puin in boring 5) waarschijnlijk worden toegeschreven aan bebouwing die in het verleden in dit deel van het plangebied heeft gestaan. Op de Kadastrale Minuut (1811-1832) is zichtbaar dat in dit deel van het plangebied langs de weg een huis heeft gestaan (figuur 3).

4. *Op welke diepte bevinden zich de archeologisch interessante lagen?*

De aanplempakketten zijn direct onder de bouwvoor aangetroffen, op een diepte variërend tussen 5 en 45 cm -Mv (0,93 tot 1,57 m -NAP). Het ondoordringbare puin is aangetroffen op een diepte tussen 35 en 95 cm -Mv (1,03 en 2,09 m -NAP).

5. *Is de bodemopbouw in het plangebied zodanig dat archeologisch vervolgonderzoek zinvol is?*

Ja, in het zuidoosten van het plangebied is vrijwel direct onder de huidige bestrating ondoordringbaar puin aangetroffen wat mogelijk kan worden toegeschreven aan bebouwing welke zichtbaar is op de Kadastrale Minuut (1811-1832). In het noordoosten zijn direct onder de bouwvoor aanplempakketten aangetroffen uit de Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd, op een

diepte van 95 cm -Mv (2,09 m -NAP) is een de boring (1) hier gestuit op ondoordringbaar puin.

6. *Welke methoden zouden bij het archeologisch vervolgonderzoek ingezet kunnen worden?*
Zie § 4.3.

7. *Op welke manier dient bij eventuele graafwerkzaamheden met archeologische waarden te worden omgegaan?*
Zie § 4.3.

4.2 Conclusies

Op basis van de onderzoeksresultaten en de voorgenomen bodemingrepen (paragraaf 1.3) kan worden geconcludeerd dat bij de realisering van de plannen vermoedelijk archeologische resten zullen worden verstoord.

Op basis van het bureauonderzoek gold een hoge verwachting voor de aanwezigheid van archeologische resten vanaf de Middeleeuwen en een lage verwachting voor de aanwezigheid van archeologische resten uit de overige perioden.

Tijdens het veldonderzoek zijn aanplempakketten op een kleilaag op veen (Formatie van Nieuwkoop, Hollandveen laagpakket) aangetroffen. Tijdens het veldonderzoek zijn drie boringen gestuit op ondoordringbaar puin, op een diepte tussen 35 en 95 cm -Mv (1,03 en 2,09 m -NAP). Op basis van de resultaten van het veldonderzoek kan de hoge verwachting voor de aanwezigheid van archeologische resten vanaf de Middeleeuwen en de lage verwachting voor resten uit de overige perioden gehandhaafd blijven.

4.3 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van het onderzoek wordt aanbevolen in het kader van de bestaande planvorming een vervolgstap uit het proces van de Archeologische Monumentenzorg (AMZ) te nemen. Geadviseerd wordt om geen graafwerkzaamheden dieper dan 25 cm -Mv in het zuidoosten van het plangebied (rond boringen 5 en 6) en geen graafwerkzaamheden dieper dan 90 cm -Mv (rond boring 1) in het noordoosten van het plangebied te verrichten. Indien dit niet mogelijk blijkt wordt geadviseerd om een archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van een inventariserend veldonderzoek (IVO) karterende fase uit te laten voeren. Normaliter zou deze vervolgstap bestaan uit een proefsleuvenonderzoek. Aangezien het grootste deel van de nieuwe bebouwing op de plaats van de huidige bebouwing komt te staan en de verstoringsdiepte rond boring 5 en 6 waarschijnlijk zeer gering is zou mogelijk ook een archeologische begeleiding (beperkte verstoring) van de sloop beneden maaiveld en de ontgravingen ten behoeve van de nieuwbouw kunnen worden uitgevoerd.

Zowel een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) als archeologische begeleiding (AB) behoort conform de KNA plaats te vinden op basis van een goedgekeurd Programma van Eisen (PvE). Dit PvE dient voor aanvang van het onderzoek te worden opgesteld door een senior-archeoloog en ter goedkeuring worden voorgelegd aan de bevoegde overheid.

Over dit advies kunt u contact op nemen met de bevoegde overheid, in deze de gemeente Nieuwkoop. Indien u dat wenst, kunnen wij u in dit overleg assisteren.

Literatuur

- Bakker, H. de**, 1966. De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland. In *Boor en spade: verspreide bijdragen tot de kennis van de bodem van Nederland*. Stichting voor Bodemkartering/Pudoc, Wageningen.
- Deeben, J.H.C. (red.)**, 2008. De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW), derde generatie *Rapportage Archeologische Monumentenzorg* 155. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort (info: www.cultureelerfgoed.nl).
- Anonymus**, 1975. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000*. Blad 31 Utrecht. Stiboka, Wageningen.
- Anonymus**, 1990. *Grote historische atlas van Nederland, schaal 1:50.000*; deel 1: West-Nederland 1839-1859. Wolters-Noordhoff, Groningen.
- Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer**, 2001. *Palaeogeographic development of the Rhine-Meuse Delta, The Netherlands*. Van Gorcum, Assen.
- Hart, G. 't, J.J. Dou & S.P. van Broeckhuysen**, 1969. *Kaartboek van Rijnland 1746*: facsimile. AAC/UvA, Alphen aan den Rijn.
- Markus, W.C. & C. van Wallenburg**, 1969. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000*. Blad 31 West Utrecht. Stiboka, Wageningen.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Riet, A.J.J. van 't & J. Knoester (red.)**, 2006. *Kernachtig Rijnstreek: schetsen uit de geschiedenis van de Rijnstreek*. Erfgoedhuis Zuid-Holland (afd. PHC), Delft.
- Sijmons, A.H. & I.H. van Eeghen**, 1990. *Jacob Aertsz. Colom's kaart van Holland 1681*. Canaletto, Alphen aan den Rijn.
- Vingboons, D. & J. Vingboons**, 1974. *Kaartboek van het Groot-Waterschap van Woerden 1670*. Canaletto, Alphen aan den Rijn.
- Visscher, H.A.**, 1999. *Aardkundig waardevolle landschappen van Zuid-Holland*. Nationaal Landschapskundig Museum, Dordrecht.
- Wieberdink, G.L.**, 1989. *Historische atlas Zuid-Holland. Chromotopografische kaart des Rijks, schaal 1:25.000*. Robas Producties, Den IJp.
- Zandvliet, K. (red.)**, 1989. *Prins Maurits' kaart van Rijnland en omliggend gebied: door Floris Balthasar en zijn zoon Balthasar Florisz. van Berckenrode in 1614 getekend*. Canaletto, Alphen aan den Rijn.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Ligging van het plangebied (magenta; pijl) met ARCHIS-waarnemingen (rood) op de topografische kaart; inzet: ligging in Nederland.

Figuur 2. Boorpuntenkaart.

Figuur 3. Projectie van het plangebied (zwarte onderbroken lijn) en de boorpunten op de Kadastrale Minuut uit de periode 1811-1832 (bron: <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>).

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Archeologische perioden			
Tijdperk			Datering
Recente tijd			1945
Nieuwe tijd		C	1850
		B	1650
		A	1500
Middeleeuwen		Laat B	1250
		Laat A	1050
	Vroeg	D: Ottoonse tijd	900
		C: Karolingische tijd	725
		B: Merovingische tijd	525
		A: Volksverhuizingstijd	450
Romeinse tijd		Laat	270
		Midden	70 na Chr.
		Vroeg	15 voor Chr.
Prehistorie	IJzertijd	Laat	250
		Midden	500
		Vroeg	800
	Bronstijd	Laat	1100
		Midden	1800
		Vroeg	2000
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850
		Midden	4200
		Vroeg	4900/5300
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	6450
		Midden	8640
		Vroeg	9700
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	12.500
		Jong B	16.000
		Jong A	35.000
		Midden	250.000
		Oud	

tabel1_standaard_Archeologisch_RAAP_2014

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

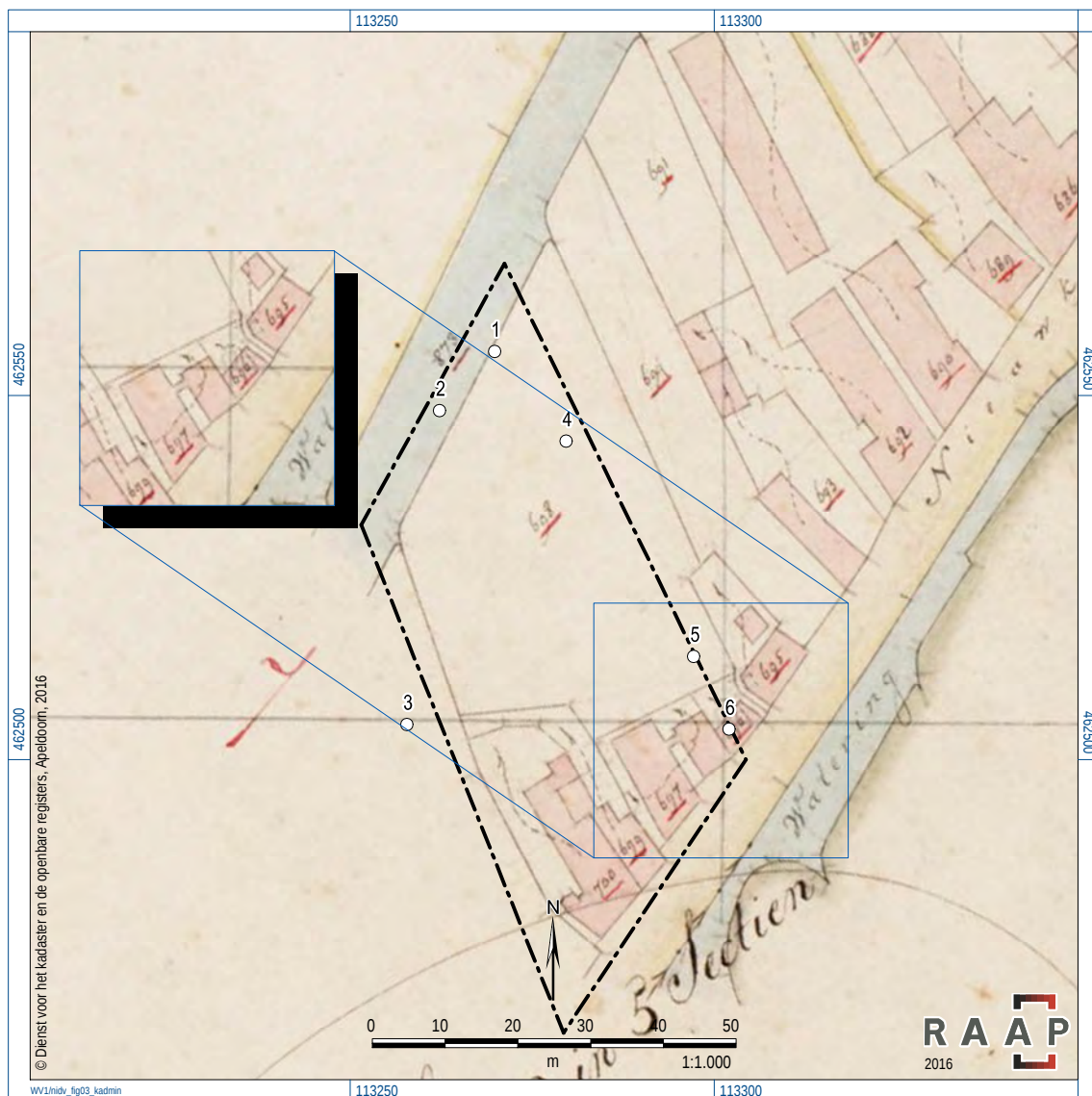
Bijlage 1. Boorbeschrijvingen

Figuur 1. Ligging van het plangebied (magenta; pijl) met ARCHIS-waarnemingen (rood) op de topografische kaart; inzet: ligging in Nederland.

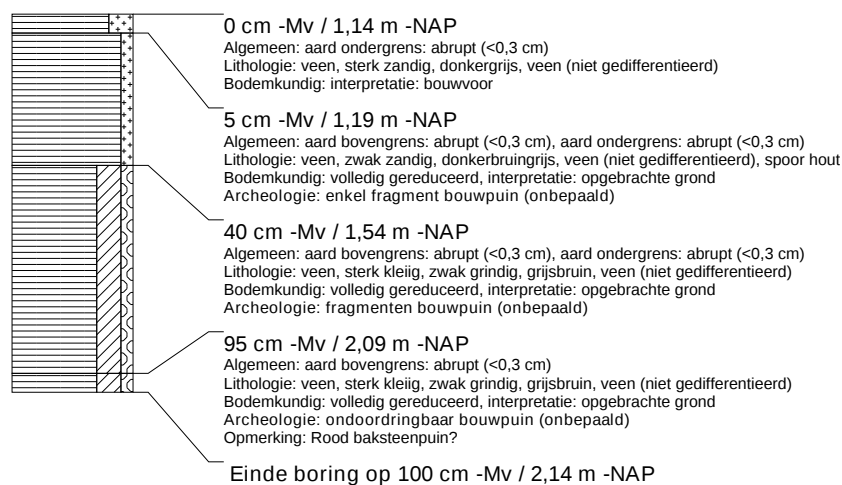
Figuur 2. Boorpuntenkaart.

Figuur 3. Projectie van het plangebied (zwarte onderbroken lijn) en de boorpunten op de Kadastrale Minuut uit de periode 1811-1832 (bron: <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>).

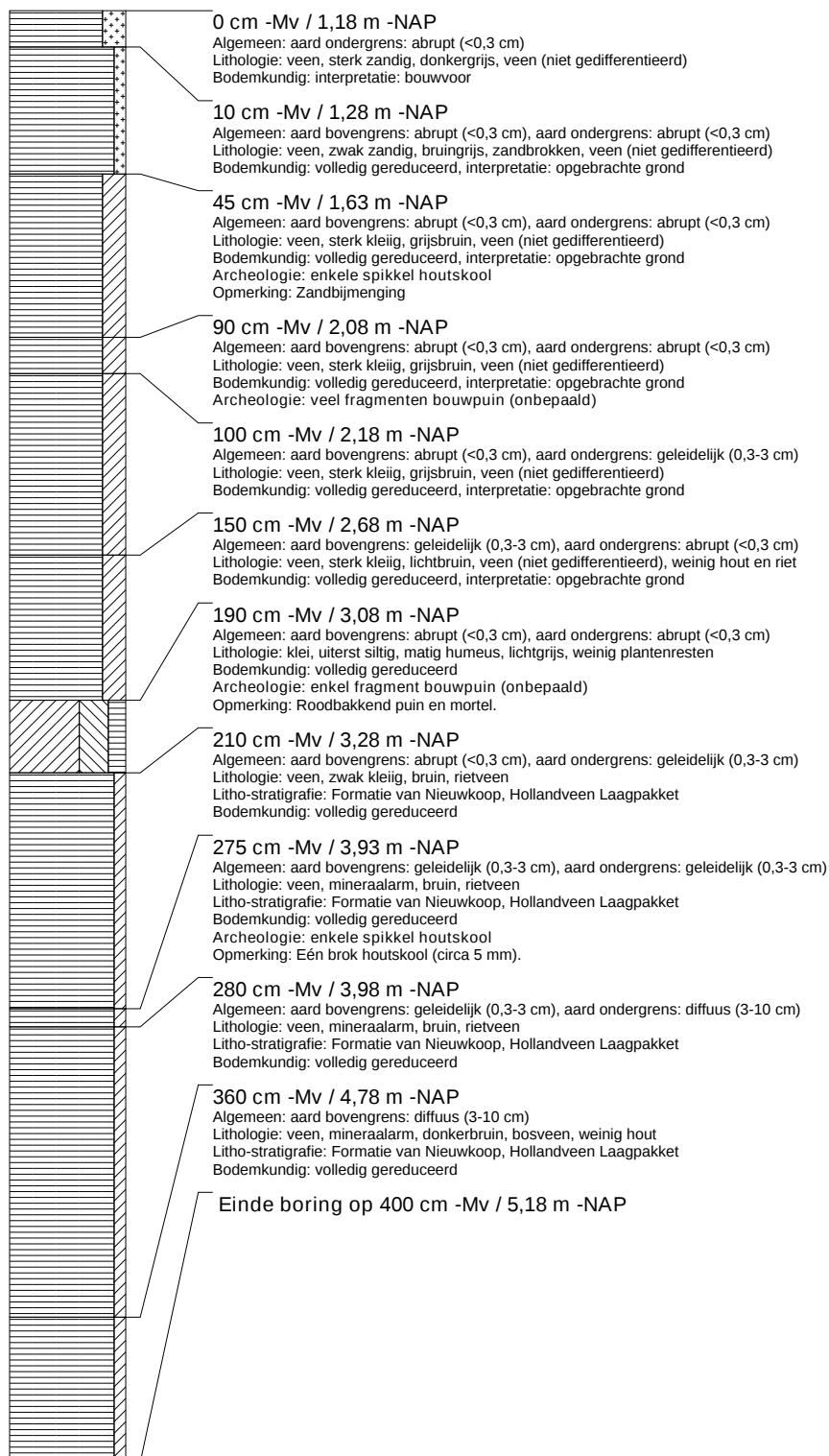
boring: NIDV-1

beschrijver: WV, datum: 3-6-2016, X: 113.269,84, Y: 462.556,06, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 31B, hoogte: -1,14, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Nieuwkoop, plaatsnaam: Nieuwkoop, opdrachtgever: Wereningen en Visser BV, uitvoerder: RAAP West

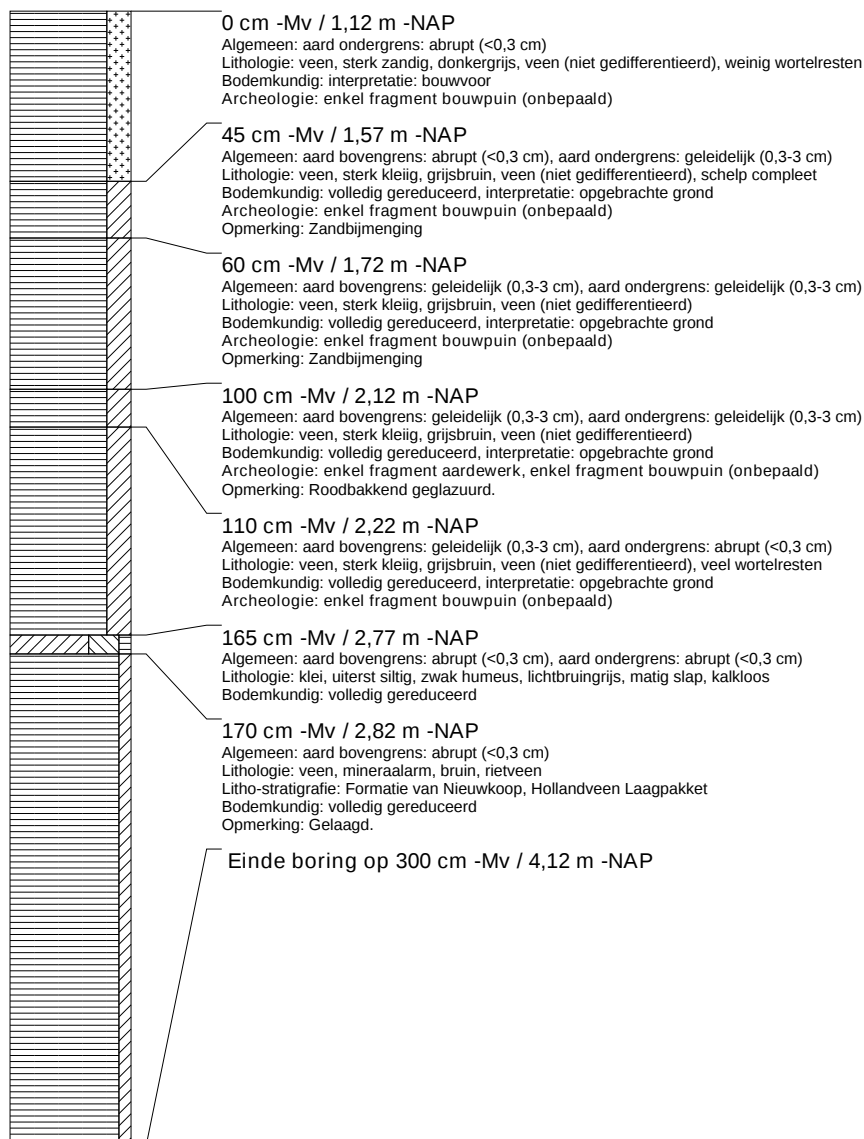
boring: NIDV-2

beschrijver: WV, datum: 3-6-2016, X: 113.262,26, Y: 462.547,92, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 31B, hoogte: -1,18, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Nieuwkoop, plaatsnaam: Nieuwkoop, opdrachtgever: Wereningen en Visser BV, uitvoerder: RAAP West

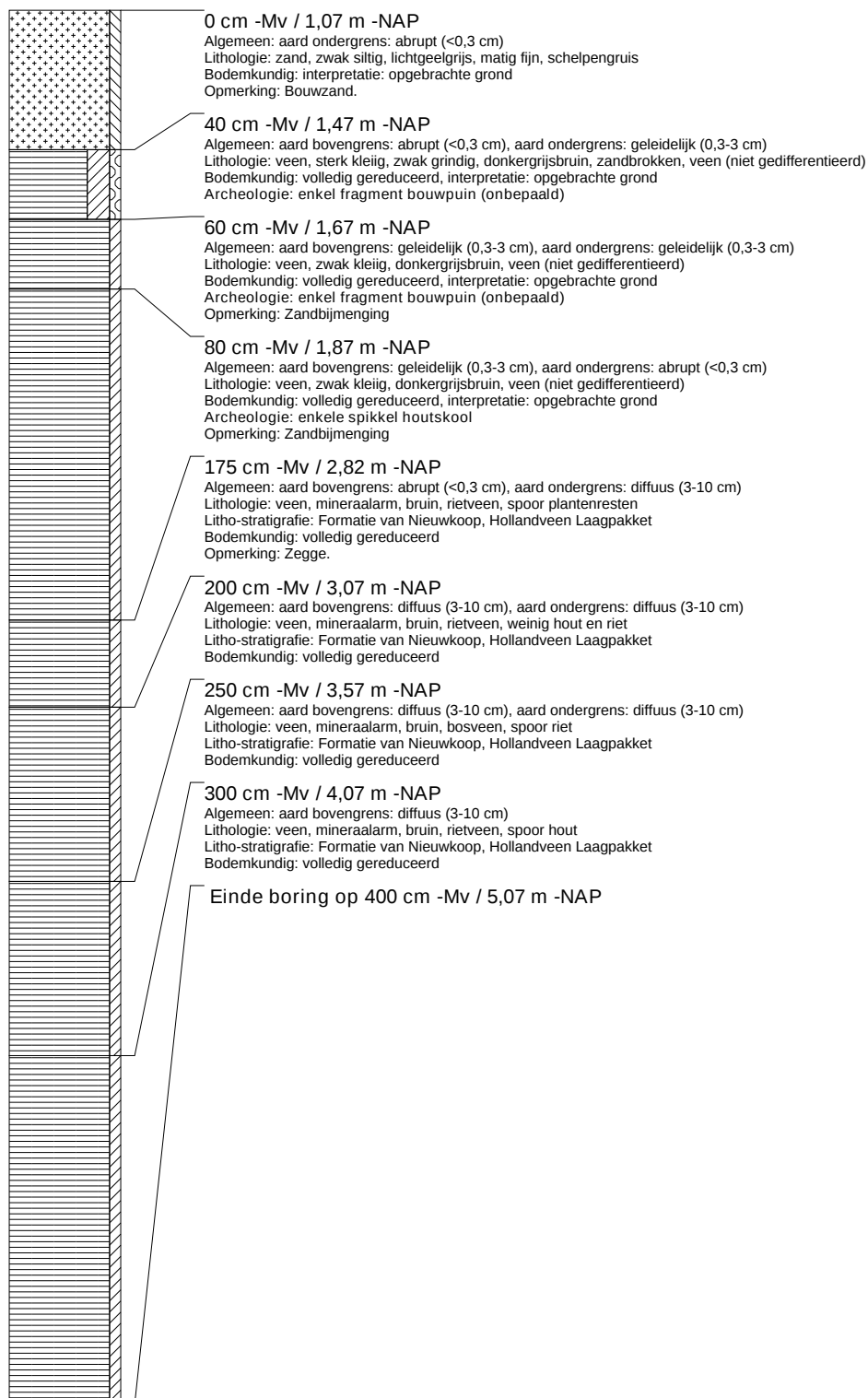
boring: NIDV-3

beschrijver: WV, datum: 3-6-2016, X: 113.257,78, Y: 462.504,81, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 31B, hoogte: -1,12, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Nieuwkoop, plaatsnaam: Nieuwkoop, opdrachtgever: Wereningen en Visser BV, uitvoerder: RAAP West, opmerking: Ten westen van plangebied gezet vanwege verharding.

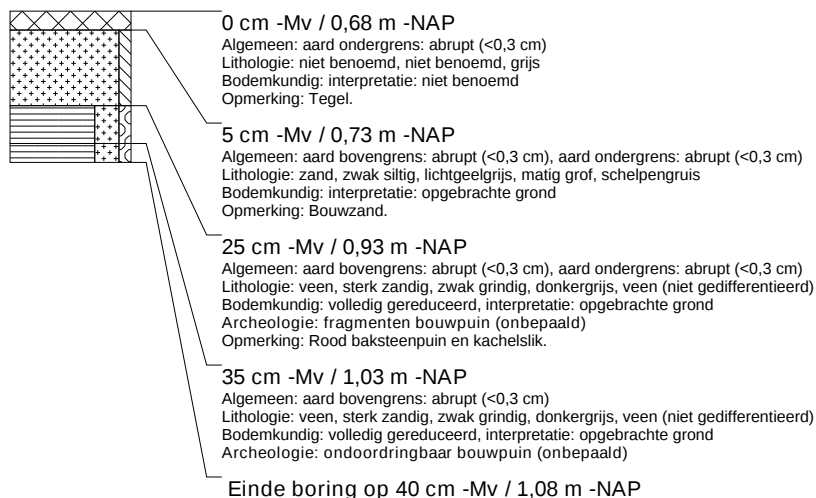
boring: NIDV-4

beschrijver: WV, datum: 3-6-2016, X: 113.279,67, Y: 462.543,74, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 31B, hoogte: -1,07, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Nieuwkoop, plaatsnaam: Nieuwkoop, opdrachtgever: Wereningen en Visser BV, uitvoerder: RAAP West

boring: NIDV-5

beschrijver: WV, datum: 3-6-2016, X: 113.297,19, Y: 462.514,15, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 31B, hoogte: -0,68, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Nieuwkoop, plaatsnaam: Nieuwkoop, opdrachtgever: Wereningen en Visser BV, uitvoerder: RAAP West, opmerking: Volgens bewoner fundering oud huisje, gesloopt rond 1965.

boring: NIDV-6

beschrijver: WV, datum: 3-6-2016, X: 113.302,02, Y: 462.504,15, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 31B, hoogte: -0,87, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Nieuwkoop, plaatsnaam: Nieuwkoop, opdrachtgever: Wereningen en Visser BV, uitvoerder: RAAP West

